

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de erroribus Pelagianorum, de Gratia, de
Iustificatione & Merito, de Virtutibus Theologicis, & quatuor Cardinalibus,
ac de ineffabili mysterio Incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Disp. III. De Ecclesia,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77342)

quàm ex traditione fuerunt decepti: Papias enim (ut scribit Eusebius lib. 4. cap. 14. & Hieronymus in cap. 49. Isaiæ, & 19. D. Matthæi) ex Scriptura malè intellecta Evangeliorum & Apocalypsis, suum errorem deduxit; & Quartodecimani decimâ quartâ lunâ celebrandum esse pascha asserabant, ex eo quod ex Evangelio id apertè colligi putarent, ut docet Polycrates, qui illorum Concilio, seu Synodo præfuit. Sicut ergo ex eo quod plures hæretici ad errores suos defendendos, Scripturâ abusi fuerint, propterea non potest dici per Sacram Scripturam ostium erroribus fuisse apertum; ita, imò & multò minus, id per traditiones factum dici potest, quamvis interdum hæretici, Scripturarum autoritate destituti, traditione abutantur, vel eam ad suorum errorum defensionem comminiscantur: *Nihil enim (ut ait Seneca) tam sacrum, quod sacrilegium non inveniat.*

58. Obijciunt ultimò: Eo modo credibile est Apostolos necessaria fidei nostræ dogmata tradidisse, qui videtur magis conveniens ut illa perpetuò in Ecclesia conservarentur pura atque integra: Sed modus tradendi aliqua ex dogmatibus illis vivâ duntaxat voce, non ita se habet: Ergo credibile est, doctrinam fidei ab Apostolis hoc modo traditam non fuisse. Major constat, Minor verò probatur: quia impossibile est, vel admodum difficile, ut quod auditione tantum percipitur, integrum contineatur & conserveur; vel enim qui audit, non satis assequitur quod audit, vel certè postmodum obliviscitur illius, & consequenter minùs incorruptè ipsum aliis tradit. Unde quamvis in lege naturæ Ecclesia tantum traditionibus non scriptis esset innixa, quia tamen successu temporis oblivione ipsas obliterari animadversum est, in lege Mosaica Scripturæ data sunt, ut per illas oblivioni traditionis succurreretur.

59. Respondeo concessâ Majori, negando Minorem, & ad illius probationem dico quod licet attentâ humanâ industriâ & curâ in conservandis traditionibus non scriptis, vix fieri possit quod non pateant defectui qui obijciunt; quia tamen illæ quibus utitur Ecclesia, Spiritus Sancti providentiâ singulari quâ regitur ipsa Ecclesia conservantur, non magis timendum est ut pereant aut corrumpantur in tota Ecclesia, quàm scripturæ, utpote quæ si humanam tantum providentiam attenderemus, facile possent etiam corrumpi, imò & omnino destrui. Et certè si traditionem fidei toto tempore legis naturæ absque ullis scriptis conservavit Deus, nunc etiam & scripturas, & traditiones non scriptas, haud difficultus conservabit; ridiculumque est credere, eas non eadem diligentia ac fide posse in fidelium cordibus asserari, ac si in papyro scriberentur; neque enim Scriptura Spiritus Dei vivi, facilius quam scriptura atramenti deletur. Unde falsum est, idcirco scripturas in lege Mosaica fuisse datas à Deo, ut oblivioni traditionis succurreretur, si enim ea solum de causa dedisset eas Deus, illæ omnem doctrinam ad salutem hominum necessariam continerent; quod tamen falsum esse ex eo supra ostendimus, quod nullibi extet in libris Moysis remedium pro peccato originali in feminis, & masculis ante octavum diem. Aliæ ergo causæ illius legis scriptæ fuerunt: nimirum ut ea etiam ratione per se quoque optima, hominum salutem consuleretur. Ut ad plures cognitio celestis doctrinæ, propius imminente tempore legis gratiæ, facilius pervenire possêt. Et ut, vel ipsis

Tom. IV.

A Judæis invitis, Ecclesia Christi aliquando copiam eorum doctrinæ haberet, & consequenter ejus autoritate, atque antiquitate, veritatem suorum dogmatum defenderet.

DISPUTATIO III.

De Ecclesia.

E Gimus disputatione præcedenti de duplici regula fidei inanimata & muta, Scriptura scilicet & Traditione, nunc de triplici alia regula animata & loquente nobis superest disputandum; & primò quidem de Ecclesia, deinde de capite ejus visibili, Pontifice Romano, postea de Conciliis generalibus & œcumenicis, universalem Christi Ecclesiam representantibus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Virum Ecclesia universalis sit infallibilis in credendo, & certa regula fidei?

§. I.

Quibusdam præmissis, conclusio affirmativa statuitur.

SUPpono primò, Ecclesiam posse spectari dupliciter: Primò generaliter & latissimè, prout non solum homines, sed etiam Angelos, nec solum viatores, sed etiam beatos & comprehensores complectitur; unde sic accepta definitur, *Societas creatura rationalis, supernaturali cognitione Deo adherens, ejusque vero cultu inter se communicans.* Ubi dicitur primò societas, quia Ecclesia in uno solo subsistere nequit, sed ad minimum tres, qui in jure dicuntur capitulum facere, complectitur. Secundò *creatura rationalis*, quo nomine tam Angeli quàm homines comprehenduntur, ambo enim ad corpus Ecclesiæ generaliter sumptæ spectant. Tertiò subditur, *adherens Deo*, quia si Ecclesia Deo non adhereret, esset congregatio prophana & humana, ad instar rerum publicarum hujus mundi, non autem divina & celestis, qualis tamen debet esse Ecclesia, de qua nunc agimus. Quartò subjungitur, *supernaturali cognitione*, in genere, ut sic visionem Dei, & fidem complectamur: Angeli enim in Ecclesia triumphante, Deo per claram ejus visionem adherent, nos autem in militante, sicut & animæ quæ in purgatorio cruciantur, per fidem & ænigmaticam cognitionem. Quintò dicitur, *inter se communicans*, ad societatem quippe non sufficit sola multitudo, sed insuper requiritur aliqua communicatio, ut nimirum unaquæque pars alteri pro suo modo & conditione communicet; unde in damnatis, quamvis sit multitudo, non reperitur tamen vera societas, quia non sunt inter se uniti, neque muris officiis inter se communicant. Postremò subditur, *vero Dei cultu*, quia communicatio quæ est inter Ecclesiæ membra seu partes, maximè penes verum Dei cultum attenditur, Ecclesia enim nomen est religionis, significans societatem eorum qui ad Deum colendum vocati sunt.

Ecclesia sic generaliter & latè accepta, variis

Kk ij

habuit & habet adhuc status : alium enim statum habuit in lege naturæ sub Patriarchis, alium in veteri testamento sub Sacerdotibus, Levitis, & Prophetis, & alium habet nunc in lege Evangelica sub Christo & Apostolis, & Pontifice Romano à quo regitur. Item alium habet statum in terris, ubi contra hostes pugnat, & spirituales militiam exercet, unde militans nuncupatur : alium in purgatorio, ubi igne probatur, & à reliquiis peccatorum purgatur, unde patiens dicitur ; alium in cælo, ubi sponso fruatur, & de superatis hostibus victoriam celebrat, à quo triumphans appellatur. Una tamen propterea esse non definit ; non secus ac homo, licet alium statum in pueritia, alium in virili ætate, alium in senectute habeat, idem numero censetur.

Præter hanc generalem Ecclesiæ acceptionem, est alia strictior & angustior, quæ consideratur sub statu quem in lege Evangelica à Christo Domino accepit, sicque definitur à Banne hic art. 10. & cæteris aliis : *Societas visibilis fidelium baptizatorum, sub uno capite Christo in cælis, & Vicario ejus in terris, inter se eodem cultu communicantium.* Quæ definitio sufficienter manet explicata ex dictis in præcedenti.

Suppono secundò, Ecclesiam hoc secundo modo acceptam, visibilem esse, Ecclesia enim in terris est essentialiter societas non Angelorum neque animarum, sed hominum : non autem dici potest societas hominum in terris, nisi externis & visibilibus signis consistat, quia non est societas, nisi se agnoscant qui dicuntur socij : non autem se possunt homines agnoscere in statu viæ, nisi societatis vincula sint externa, atque adeò visibilia. Adde quod Matthæi 5. Ecclesia comparatur civitati supra montem positæ, quæ abscondi non potest. Et Isaïæ 2. de ea dicitur : *Erit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur super colles, & fluent ad eum omnes Gentes.* Quæ testimonia Augustinus Tract. 2. in Joan. de Ecclesia explicat, concludens his verbis : *Quid amplius dicturus sim, quam cæcos qui tam magnum montem non vident.* Item Psal. 18. in Sole posuit tabernaculum suum : id est (inquit ibidem Augustinus) in manifestatione posuit Ecclesiam suam, non in occulto. Quod confirmat Epist. 166. ad Donatistas, dicens : *Ipsa est Ecclesia in Sole posita, id est in manifestatione, omnibus nota, usque ad terminos terre.*

Dices, Quod credimus, invisibile est : Sed Ecclesia à nobis creditur, quandoquidem dicitur in Symbolo, *Credo Ecclesiam* : Ergo illa non est visibilis.

Verùm huic instantiæ facillè respondetur, quod sicut in Christo erat aliquid quod videbatur, nempe ejus humanitas, aliud quod credebatur, nempe ejus divinitas ; & sicut in baptismo videmus externam aquam & abluionem, credimus autem internam vim regenerandi, & peccata ablundi. Ita in Ecclesia est aliquid quod credimus, & aliquid quod videmus : credimus enim eam regi à Spiritu Sancto, extra eam nullum posse salvari, & similia ; videmus autem congregationem hominum exterius Deum colentium, & fidem sub uno visibili Pastore profitentium. Itaque licet fides interna & sanctitas, quæ est præcipua forma Ecclesiæ, quæ est in multis membris, non videatur, videtur tamen Ecclesia per suas notas externas, illa non visâ ; sicut videtur homo per externa accidentia, non visâ animâ.

Suppono tertio contra hujus temporis hære-

aticos, Ecclesiam non solum ex prædestinatis, sed etiam ex reprobis constare : Christus enim in Evangelio Ecclesiam suam comparat sagemæ misceam in mare, & ex omni genere piscium congreganti, aræ in qua palea & triticum simul reperiuntur ; agro in quo bonum semen & zizania admixta sunt ; convivio nuptiali, ad quod boni & mali vocati sunt ; decem virginibus, quarum quinque prudentes sunt, quinque fatuæ ; ovili, in quo reperiuntur oves & hædi. Demum Apostolus 2. ad Timoth. 2. Ecclesiam comparat magnæ domui, in qua sunt diversa vasa, quædam in honorem, alia in contumeliam.

De Ecclesia ergo Christi, quæ in terris est visibilis & conspicua, constansque ex reprobis & prædestinatis, inquirimus, an sit infallibilis in credendo, subindeque certa & infallibilis regula fidei, vel possit errare, sive sentiendo, sive proponendo aliquid fidei contrarium. Quod ut magis declaretur,

Notandum est, dupliciter intelligi posse Ecclesiam errare in fide. Primò, culpabiliter incidendo in hæresim, vel errorem culpabilem. Secundò inculpabiliter, errando cum ignorantia invincibili. Prior errandi modus pejor est, & fidem plane destruit, ideòque Ecclesiæ magis repugnat quàm posterior ; uterque tamen ab illa removens est ; ad refellendum errorem Lutheranorum & Calvinistarum, docentium Ecclesiam visibilem, quæ primis quingentis annis habuit veram fidem & religionem, postea errasse credendo, & credenda proponendo quæ non erant fidei, & multis sæculis usque ad tempora Lutheri in errore perstitisse, Contra quam doctrinam sit

§. II.

Duplici conclusione Lutheranorum & Calvinistarum error refellitur.

Dico primò, Ecclesiam universalem non posse errare culpabiliter in fide.

Probatur primò conclusio duplici celebri Scripturæ testimonio. Primum habetur Matth. 16. ubi Christus dixit Petro : *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam.* Ubi per portas inferi significatur Dæmonis potentia & astutia, quæ maxime in disseminandis hæresibus & erroribus versatur : Ergo Christus verbis illis apertè in sinuavit, nullas hæreses adversus Ecclesiam super Petram fundatam prævalituras. Unde Augustinus lib. 1. de Symbolo ad Catechum. cap. 6. *Pugnare potest, expugnari tamen non potest : hæreses omnes de illa exierunt, tanquam sarmenta inutilia, de vite præcisâ ; ipsa autem manet in radice sua, porta inferi non vincet eam.*

Secundum testimonium sumitur ex Apostolo 1. ad Timoth. 3. ubi sic ait : *Ut scias quomodo oporteat te conversari in domo Dei, quæ est Ecclesia Dei vivæ, firmamentum & columna veritatis.* Ubi Ecclesia in primis appellatur *Domus Dei viventis* : absurdum autem est, domum illam in qua Deus inhabitat, & quam suâ præsentia jugiter illustrat, errorum sordibus & tenebris contaminari & obscurari. Deinde dicitur *columna & firmamentum veritatis* : columna, quia sustinet & sustentat veritatem, cum nihil sentire & credere contra veritatem possit : firmamentum verò, quia præ sua in definiendo infallibilitate, veritatem ipsam firmat & statuit.

9. Respondent Sectarij, Ecclesiam vocari ab Apostolo columnam & firmamentum veritatis, quia est fida custos verbi Dei, quod errare nequit.

Sed contra primò, non est proprium columnæ, sed arcæ, custodire, unde juxta hanc expositionem, debuisset Apostolus Ecclesiam arcam potius quam columnam appellare. Secundo, juxta eandem explicationem, Judæi infensissimi Christianæ Religionis hostes, deberent dici columnæ & firmamenta veritatis, quandoquidem verus testamentum, quod pariter verbum Dei continet, diligenter custodiunt.

10. Probatur secundò conclusio ex Cypriano libro de unitate Ecclesiæ, cap. 5, ubi sic ait: *Adulterari non potest sponsa Christi, incorrupta est & pudica: At si erraret culpabiliter in fide, eo ipso deficeret à suo sponso, & fieret adultera, ut constat: Ergo in hæresim, vel errorem culpabilem, incidere nequit.*

11. Probatur tertio: Si Ecclesia universalis culpabiliter erraret in fide, talis error in Christum & Spiritum Sanctum redundaret: Consequens non debet admitti: Ergo nec Antecedens. Sequela Majoris probatur: Christus est caput Ecclesiæ, & Spiritus Sanctus ejus cor, ut docet S. Thomas 3. p. quæst. 8, art. 1. ad 3. his verbis: *Caput habet manifestam eminentiam respectu cæterorum exteriorum membrorum, sed cor habet quandam influentiam occultam, & ideo cordi comparatur Spiritus Sanctus, qui invisibiliter Ecclesiam vivificat & unit, capiti autem comparatur ipse Christus, secundum visibilem naturam, secundum quam homo hominibus præfertur.* Atqui naturali lumine constat, defectus actionum internarum corporis, tribui capiti & cordi: Ergo si Ecclesia universalis culpabiliter erraret in fide, talis error in Christum & Spiritum Sanctum redundaret.

12. Dices, Christus est caput, & Spiritus Sanctus cor cujuslibet fidelis, & tamen error illius in fide, nullo modo in eos redundat: Ergo nec error totius Ecclesiæ in Christum & Spiritum Sanctum redundaret.

Sed nego consequentiam & paritatem: disparitas est, quia fidelis particularis potest definire esse membrum ipsius Christi & Ecclesiæ, per errorem culpabilem: at verò Ecclesia, supposita Christi promissione quæ habetur Osee 2. *Desponsabo te mihi in fide in sempiternum*, definire non potest esse corpus mysticum illius.

13. Dico secundò, Ecclesia non potest errare in rebus fidei, nequidem per ignorantiam invincibilem & inculpabilem.

Hæc conclusio sequitur ex dictis in priori, quæ non tantum excludunt ab Ecclesia errorem culpabilem, sed etiam inculpabilem. Nam alioquin portæ inferi adversus eam prævalerent, & illa non esset columna & firmamentum veritatis, si posset decipi credendo falsum, etiam per errorem invincibilem; neque enim tunc veritatem, sed errorem fulciret. Neque haberet infallibilem & perpetuam Christi & Spiritus Sancti assistentiam, quæ doceatur omnem veritatem, ut dicitur Matth. 25. & Joan. 14. Sed potius talis error in Christum & Spiritum Sanctum redundaret, ut ex suprà dictis pater.

Addo quod, si Ecclesia Christi posset errare credendo aliquid falsum, tanquam fide certum, etiam per ignorantiam invincibilem, tota vel ferè tota ejus fides dubia redderetur, quia in plurimis dubitare posset, & formidare, ne fortè per

Tom. IV.

A ignorantiam decipiatur: quæ ratio in ijs omnibus locum habet, quorum ultima resolutio creditilitatis sit ad traditionem & consensum generalem Ecclesiæ.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Obijciunt in primis hæretici: Ecclesia in Scripturis & SS. Patribus sæpe lunæ comparatur: Ergo sicut luna à claritate deficit, & eclypsim patitur, ita & Ecclesia potest à fide deficere, & incidere in errorem.

Respondeo Ecclesiam non in eo similem lunæ dici in Scriptura & SS. Patribus, quod sicut luna deficiat, sed potissimum in istis tribus. Primò quia sicut luna initio mensis exigua est, ac deinde paulatim crescit, donec plena & perfecta sit; ita Ecclesia in principio sui ortus, exiguum terræ partem occupabat, sed postea ita crevit, ut tandem toto terrarum orbe diffusa sit. Sic Augustinus in Psalmum 103, circa illum versiculum, *Fecit lunam in tempora*. Secundo, quia sicut luna accipit lumen corporale à Sole, ita Ecclesia accipit lumen fidei & sanctitatis à Christo. Ita etiam Augustinus in Psalm. 10. *Luna (inquit) intelligitur Ecclesia, quod suum lumen non habeat, sed ab unigenito Dei Filio, qui multis locis in Sanctis Scripturis allegorice Sol appellatus est, illustratur.* Et Philo

Episcopus Carpatius in Cantica Canticorum: *Luna comparatur Ecclesia, propterea quod quidquid habet divini luminis, id à justitia Sole illo immobili atque divino accipit.* Tertiò, quia sicut luna mutationi obnoxia est, ita & Ecclesia in hac vita; interdum enim fruitur pace, interdum persecutiones patitur, nunquam tamen deficit: Ecclesia (inquit Ambrosius) *tempora sua habet persecutionis & pacis, nam videtur sicut luna deficere, sed non deficit: obumbrari potest, deficere non potest.* In ijs ergo consistit similitudo inter Ecclesiam & lunam, non verò in defectione, nam

D Ecclesia in fide semper firma, stabilis, ac immobilis est, & hac in parte, non lunæ, sed Soli assimilatur, juxta illud Prophetæ Psal. 88. *Thronus tuus sicut Sol in conspectu meo, & sic luna perfecta in æternum, & testis in celo fidelis.* Quæ verba constat intelligi de Ecclesia, in qua propriè Christus regnare, & solium suum constituere dicitur. Comparatur autem primò Ecclesia Soli, quia in se veri Solis imaginem in claritate & immutabilitate repræsentat. Secundo Lunæ, quia etsi vicissitudines multas patiatur, & interdum persecutionum nubibus tota obscurari videatur, semper tamen radijs Solis illustratur; imò cum lux ejus non amplius conspicua est hominibus, ipsi Soli proximior est, subindeque magis ab eo illuminatur. Tertiò comparatur Iridi, quam, per

E *testem in celo fidelem*, Propheta intelligit, quippe quæ fideliter non amplius per aquas futurum diluvium annuntiat. Iridi, inquam, comparatur Ecclesia, propter maximam suorum membrorum varietatem, quæ per diversos Iridis colores adumbratur, vel, ut alij volunt, ob varias dignitates, variaque officia, à Christo cum in cælum conscenderet illi concessa.

Obijciunt secundò: Ecclesia olim sæpe defecit à fide: Ergo modò etiam potest in fide deficere, sive errare. Consequentia patet ob paritatem rationis: Antecedens verò probatur primò. Initio mundi in solis Adamo & Eva Ecclesia tota consistebat, & tamen uterque fidem amisit, & à Deo

K k. iij

14.

15.

Lib. 6.
Exame
cap. 11.

16.

apostatavit, ut docent Ambrosius in libro de Paradiso cap. 6. Augustinus in Enchiridio cap. 45. & Prosper libro de gratia Dei contra Collatorem: Ergo &c. Secundo tempore Moyses Ecclesia à Deo apostatavit, quando Aaron cum toto populo adoravit vitulum, ut habetur Exodi 32. Tertiò tempore Elià Ecclesia visibilis defecerat, utpote cum ex una parte nullus remanserit fidelis, nisi solus Elias, ut ipsemet conqueritur 3. Regum 9. Ex alia verò parte Ecclesia, cum sit congregatio, non possit in uno solo conservari. Quarto idem accidit tempore Isaïæ & Jeremiæ, quando omnes recesserunt à Deo, dicitur enim Isaïa 1. *Cognovit vos possessorem suum, & asinus praesepe domini sui, Israël autem me non cognovit.* Et Jeremiæ 2. *Omnes dereliquistis me, dicit Dominus.* Denique tempore Christi tota Synagoga cum omnibus suis ceremonijs expiravit: Ergo Ecclesia olim defecit à fide.

17. Respondeo primò, negando Antecedens, & ad primam ejus probationem de Adamo & Eva, dico tunc nondum fuisse Ecclesiam, utpote cum Ecclesia sit multitudo sive congregatio, quæ in duobus solum hominibus consistere non potest, sed tantum fuisse initium Ecclesiæ, usque ad Abel.

Ad secundam probationem de Aaron & populo Israël, nego quod Synagoga ipsa tunc defecerit, sed tantum pars ejus; nam in primis caput ejus, quod erat solus Moyses, quia Aaron nondum erat Pontifex, non erravit, neque corpus etiam ipsius Synagoga; filij enim Levi, qui erant viginti duo millia, ut habetur Numer. 8. perseverarunt in cultu veri Dei, cum Moysè, ut habetur expressè Exodi 32.

Ad tertium de Elia dico, eum non loqui de omni populo Judæorum, sed solum de illa parte quæ subiecta erat Regi Samariæ, eo siquidem tempore duo regna pertinebant ad Synagogam, alterum Juda, alterum Israël: istud erat sub Rege Samariæ, illud verò sub Rege Jerusalem: non loquitur autem Propheta de regno Jerusalem sive Juda, utpote cum tempore Eliæ regnaverint in Jerusalem optimi Reges Aza, & post eum Josaphat, sub quibus populus & Sacerdotes manifestè in vera religione perseverarunt; imò in ipso Regno Israël multi erant etiam tempore Eliæ, qui verum Deum agnoscebant; unde ei conquerenti quod derelictus esset solus, respondit Deus: *Reliqui mihi septem millia virorum in Israël, qui genua non curvaverunt ante Baal.*

Ad quartum & quintum de Isaïa & Jeremia idem dico quod de Elia, & addo cum D. Augustino, libro de unitate Ecclesiæ cap. 12. Prophetas & Apostolos interdum reprehendere universum populum, quasi nemo in eo sit bonus, cum tamen permulti sint boni.

Ad quintum dico tempore Christi Synagogam defecisse, non eo tamen sensu, quòd à fide quam profitebatur antea apostataverit, sed quia tunc repudiata est cum suis ceremonijs & sacrificijs, & in ejus locum successit Ecclesia Christi.

18. Secundo, responderi potest ad objectionem, dato Antecedente principali, de Ecclesia tempore legis naturæ, & de illa quæ fuit tempore legis scriptæ, negando consequentiam & paritatem de Ecclesia Christi. Ratio disparitatis est, Primò quia Ecclesia Christi habuit promissiones de sua firmitate ac stabilitate, quam neque Ecclesia legis naturæ, neque Synagoga habuerunt, non enim de illis, sicut de Ecclesia Christi dictum est, *Por-*

ta inferi non prevalebunt adversus eam. Secundo disparitas est, quoad Synagogam, quia Ecclesia Christi est libera, Synagoga verò fuit ancilla, unde illa designatur per Saram, quæ fuit uxor Abraham; hæc per Agar, quæ fuit illius serva, ut habetur ad Galat. 4. Agar autem fuit dimissa & repudiata, sed non Sara; atque adeò similiter Synagoga debuit repudiari, non verò Ecclesia. Denique Ecclesia Christi est Catholica & universalis, non solum ratione loci, sed etiam ratione hominum salvandorum, adeò ut extralitam nemo salvari possit, unde si deficeret, nullus omnino salvaretur: At Synagoga non erat Catholica & universalis, quia extra illam poterant homines salvari, ut patet de Patriarcha Job, & de Ninivitis.

Obijciunt tertiò: Apostoli in triduo mortis si-
dem amiserunt: Sed Ecclesia tunc temporis in
Apostolis & B. Virgine tota consistebat: Ergo
tota Ecclesia tunc à fide defecit. Minor patet,
Major probatur. Primò ex eo quod Matth. 26.
Christus ipsis dixerit paulò ante passionem: *Omnes vos scandalum patiemini in hac nocte, scriptum est enim, percutiam Pastorem, & dispergentur oves gregis.* Ubi Glossa explicat particulam, *dispergentur, ab unitate fidei.* Secundo ex eo quòd Christus Marci 16. exprobraverit incredulitatem eorum, quia ipsi qui viderant eum resurrexisse non crediderunt. Tertiò ex ceremonia Ecclesiæ in hebdomada sancta, quando in officio matutinali omnia luminaria extinguuntur, & tantum unum remanet accensum; plures enim dicunt ceremoniam illam ideò fieri, quòd luminaria Ecclesiæ, nempe Apostoli, extincta fuerint, solà Beatà Virgine cum splendore fidei perseverante.

Respondeo negando Majorem, falsum enim
est quod in triduo mortis Christi omnes Apostoli
in fide defecerint, licet enim de aliquo ipsorum
verum sit, nempe de Thoma, de cæteris tamen
nulla ratio id convincit. Neque obstat quod
Petrus Christum negaverit, ore enim dumtaxat non verò corde ipsum negavit. Et certè
cum Christus paulò ante ipsi dixisset, *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua*, credibile non est, eadem nocte fidem Christi defecisse in Petro, ita ut saltem in corde ejus non remanserit. Ad primam probationem in contrarium, dico verba illa Christi, *Omnes vos scandalum patiemini in hac nocte*, fuisse prædictionem peccati quod commiserunt Apostoli, fugiendo, & nimis timendo, ex occasione Dominicæ Passionis, quod non sufficit ad jacturam fidei.

Ad secundam dico illud Marci, *Exprobravi incredulitatem eorum*, non significare quod amiserint fidem, sed quod tardi fuerint ad credendum resurrectionem Christi, quod licet aliquod peccatum fuerit, non tamen infidelitatis.

Ad consuetudinem autem Ecclesiasticam extinguendi omnes cereos, præter unum, dico in primis cum Ruperto, extinctos cereos priores significare Prophetas à Judæis interemptos; cereum autem illum qui modò non exstinguitur, licet tempore Ruperti, ut ipse testatur, etiam extinguere-
tur, significare Christum. Dato tamen quod per istam candelam significetur Beata Virgo, & per alias quæ extinguuntur Apostoli, dico hac ceremonià significari quod Apostoli defecerint, non quidem in credendo, sed in fidei confessione. In quo sensu intelligendi sunt Patres, præsertim Augustinus, quòd dicit quod à latrone Apostoli videti sunt, quia tunc credidit, quòd ipsi defecerunt.

27. Obijciunt quartò: Post Concilium Ariminense, in quo per fraudem Arrianorum formula fidei fuerat immutata, scribit Hieronymus toto orbe Arrianorum hæresim viguisse: *Totus orbis, inquit, ingemuit, & miratus est se repente factum Arrianum*: Ergo tota Ecclesia potest à fide deficere, & labi in errorem.

22. Respondeo in Ecclesia tunc temporis fuisse quamplurimos qui non obstante Arrianorum fraude & perfidia in fide orthodoxa fortiter perstiterunt, ut Hilarius Pictaviensis, & cum eo tota Gallia, quæ ab ejus partibus maximè stabat, ut ex eo patet quod cum ab exilio reverteretur, eum tota Gallia quasi ovantem & triumphantem de hæresi complexa fuerit, & ex eo quod dicit Hieronymus Galliam, frementibus hæresibus, caruisse monstris. Item persistebat eo tempore in fide Clerus Romanus cum Papa Felice, qui in locum Liberij post ejus lapsum suffectus fuerat, multique alij qui neque Imperatoris Constantij minis, nec fraudibus Arrianorum, à vera fide unquam dimoveri potuerunt. Unde Hieronymus verbis relatis significare tantum voluit, plures tunc provincias ad Arrianorum partes, propter eminentium illud Concilium Arminense, commigrasse. De quo videri potest Baronius ad annum Christi 358.

23. Obijciunt quintò: Summus Pontifex, qui est caput Ecclesiæ, potest in fide errare: Ergo & tota Ecclesia, non enim debemus in corpore majorem quàm in capite infallibilitatem admittere, cum illud ab isto regatur.

14. Respondeo dato Antecedente, de quo infra, negando consequentiam & paritatem. Ratio verò disparitatis est, quia potest Summus Pontifex aliquid sentire & credere contra fidem, absque eo quod propterea excidat à dignitate capitis ipsius Ecclesiæ; satis enim ipsi est ad illius dignitatis conservationem, quod nihil adversis fidem doceat, quia in sentiendo & credendo se habet tantum ut persona particularis, & solum in docendo ut caput. At verò si Ecclesia, etiam præcisè in sentiendo, à fide deficeret & incideret in errorem, eo ipso defineret esse Ecclesia sive sponsa Christi, cum per fidem illi desponsetur, juxta illud Osæ 2. *Sponsabo te mihi in fide*.

25. Obijciunt ultimò: Ecclesia est libera in credendo mysteria nostræ fidei: Ergo potest nolle ea credere, subindeque à fide deficere.

26. Respondeo quod licet Ecclesia absolute, & nulla facta suppositione divinæ promissionis, sit libera in credendo tam libertate contrarietatis, quàm contradictionis; ex hypothesi tamen promissionis divinæ, est quidem libera in credendo, libertate contradictionis, non tamen contrarietatis, subindeque non potest in fide errare, cum ad hoc non sufficiat libertas contradictionis, sed requiratur insuper libertas contrarietatis. Potestque hæc solutio explicari & illustrari exemplo Christi, qui supposita suâ impeccabilitate, non erat liber circa mortem sibi à Patre præceptam, libertate contrarietatis, sed duntaxat libertate contradictionis, De quo fusè in Tractatu de Incarnatione.

Disp. 21.
art. 3.

ARTICVLVS II.

Quæ sint notæ veræ Ecclesiæ, & an illæ soli Romanæ Ecclesiæ competant?

27. **T**Ria in hoc articulo præstanda sunt. Primò explicandæ sunt notæ veræ Ecclesiæ in Symbolo Nicæno his verbis expressæ: *Credo in unam, sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam*. Secundò ostendendum est, quatuor illas veræ Ecclesiæ notas, Romanæ convenire Ecclesiæ, illamque esse unam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam. Nomine verò Romanæ Ecclesiæ, non intelligimus solam fidelium societatem urbe Romanâ inclusam, ut fingunt aliqui Adversariorum, sed totam illam multitudinem hominum, qui ubique terrarum unam & eandem fidem profitentur, sub uno eodemque Pastore universali, Romano Pontifice, cui tanquam capiti Ecclesiæ, visibili Christi Vicario in terris, & legitimo Petri successori adherent. Tertium quod nobis probandum incumbit, est quatuor prædictas veræ Ecclesiæ notas, Lutheranorum & Calvinistarum sectæ minimè convenire.

§. I.

Prima nota veræ Ecclesiæ, unitas.

28. **V**ERAM Ecclesiam esse unam docet Scriptura pluribus locis Cantic. 6. *Vna est amica mea, formosa mea, columba mea*. Joan. 10. *Fiet unum ovile & unus Pastor*. Ad Roman. 12. *Multi unum sumus*. Unde egregie Cyprianus lib. de unitate Ecclesiæ, cap. 3. *Ecclesia Domini luce perfusa, per orbem totum radios suos porrigit: unum tamen lumen est, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis separatur. Ramos suos in universam terram copia ubertatis extendit; profluentes largiter rivos latius expandit: unum tamen caput, & origo una, & una mater fecunditatis successibus copiosa. Illius factu nascimur, illius lacte nutrimur, spiritu ejus animamur. Adulterari non potest Sponsa Christi, incorrupta est & pudica, unam domum novit, unius cubiculi sanctitatem casto pudore custodit*.

29. Porro multiplex est Ecclesiæ unitas, multisque modis illa una dicitur: Primò unitate principij, nempe Dei vocantis, & Christi eam fundantis & instituentis. Quo sensu veteres Patres, potissimum Tertullianus in Apologetico cap. 39. mirantibus paganis, quod Christiani se fratres nuncuparent (quo nomine mutuum inter se unitatem significabant) respondebant: *Fratres sumus, qui unum patrem Deum agnoscimus, qui unum spiritum bibimus sanctitatis, qui de uno vero ignorantia ejusdem ad unam lucem expavimus veritatis*.

30. Secundò Ecclesia dicitur una, ratione finis, nempe æternæ beatitudinis, quam omnia Ecclesiæ membra sperant. Unde ait Arnobius Apologia contra Gentes: *Fratres sumus, quia ad eandem hereditatem, nempe æternam beatitudinem aspiramus*.

31. Tertiò dicitur una, ratione unitatis mediorum, tam interiorum (qualia sunt fides, spes, & charitas) quàm exteriorum, nempe sacramentorum, sacrificij Eucharistiæ, & legis Evangelicæ. De unitate fidei dicitur ad Ephes. 4. *Donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filij Dei*.

Unitas spei constat ex eodem Apostolo ibidem A dicente: *Unum corpus & unus Spiritus, sicut vocati estis una spe vocationis vestre.* Qua de causa, inquit Augustinus in Psal. 140. cum hac vox sit omnium Martyrum, *Dispersa sunt ossa nostra, in plurali clamant, Ad te Domine, Domine, oculi mei, quia in te speravi.* Unitas charitatis insinuat Aduum 4. *Credentium erat cor unum, & anima una in Domino*, quia (inquit Glossa) *copula charitatis in unum iungebantur*; sicut olim in celebri Cyzici delubro, lapides omnes filo aureo colligabantur, ut refert Plinius lib. 36. cap. 15. Huius unitatis egregiam affert Bannez rationem: Quod tribuit alicui bonitatem (inquit) illud eidem secundum Platonicos tribuit unitatem; bonitas quippe rem ipsam in qua est conservat & perficit: At nihil in esse conservatur, nisi per hoc quod est unum: nam divisa & segregata cito pereunt & dissolvuntur: Igitur cum charitas Ecclesie bonitatem & perfectionem tribuat, eidem etiam unitatem confert. Quantum ad unitatem sacramentorum, Apostolus eam insinuat ad Ephes. 4. sub nomine Baptismi, qui est reliquorum Sacramentorum janua, dum ait: *Unus Dominus, una fides, unum baptisma.* De unitate vero sacrificij ait 1. ad Corinth. 10. *Unus panis & unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane & de uno calice participamus.* Item de unitate legis & caeremoniarum dicit ad Ephes. 4. *Ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum, & medium parietem macerie solvens, inimicitias in semetipso, legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condas in semetipsum in unum novum hominem.* Quibus verbis significat, populum Judaicum & Gentilem (qui diversi erant propter maceriam legum & preceptorum, quae utrosque inter se dividebat) fuisse conjunctos per Christum, qui hanc maceriam destruxit, & omnes sub lege Evangelica adunavit.

32. Quarto Ecclesia est una, ratione unius ejusdemque capitis visibilis, nempe Pontificis Romae sedentis, qui per totam Ecclesiam supremus omnium fidelium Pastor agnoscitur: per ordinem quippe ad eum, omnes fideles toto orbe diffusi uniuntur, & ab omnibus haereticis & schismaticis discernuntur. Hanc autem unitatem insinuat Christus Joan. 10. *Alias oves habeo quae non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere, & fiet unum ovile, & unus pastor*: & Cyprianus, cum dixit *Ecclesiam esse gregem, & plebem, suo pastori adunatam*, quod de Ecclesia in nova lege debet intelligi: nam Ecclesia ante adventum Christi talem unitatem non habuit; tum quia Gentibus quae fideles erant, & Judaeis, non praeerat unus Pontifex: tum etiam quia Gentes ipsae, ut recte docet Bannez, nullum sibi caput visibile, à quo in mysterijs fidei edocerentur, agnoscebant; sed vel per lumen quoddam interius, vel à parentibus, vel ab alijs sibi aequalibus instruebantur.

33. Quinto Ecclesia dicitur una, unitate corporis mystici: quia sicut ex diversis & eterogeneis partibus unum corpus naturale resultat, ita ex omnibus fidelibus, fide, & sacramentorum, ac Divinorum & Ecclesiasticorum preceptorum vinculo inter se conjunctis, unum corpus mysticum efficitur: & huius mysticae unionis beneficio, fideles omnes in bonis spiritualibus inter se communicant, unus pro altero satisfacit, suis orationibus juvat, & in summa, omnia bona sua opera illi aliquo pacto applicat, juxta illud Propheta: *Particeps ego sum omnium timentium te*; & istud Apostoli: *Adimpleo quae desunt passioni Christi in cor-*

pore meo, pro corpore ejus, quod est Ecclesia, id est pro omnibus fidelibus, quibus universos labores à me in Evangelij praedicatione toleratos communico. Unde praeclare Bannez verba hae Cantic. 4. *Greges tui sicut greges tonsurarum, quae ascendunt de lavacro, omnes gemellis fetibus, & sterilis non est inter eas*, de Ecclesia, seu de omnibus fidelibus explicat: siquidem oves sunt fideles, qui de lavacro baptismi ad gratiam ascenderunt: sunt autem hae oves fertiles, & fecundae, quia quisque fidelium, partem suorum meritorum, suarumque satisfactionum, in communem aliorum utilitatem effundit: quare Glossa interlinearis ait, quod nec illi inter steriles deputantur, qui abluti statim ex hac vita rapiuntur; habuerunt enim sobolem fidei, quam vel ipsi pro se, vel alij pro ipsis confessi sunt; habuerunt etiam votum bonae operationis, quod inter oves Christi, si expectati fuissent, socialiter exercuissent. Ubi nota particulam hanc *Socialiter*, quia scilicet illi, si diutius vixissent, in communem Ecclesiae utilitatem sua opera meritoria transfudissent. Unde Tertullianus Apologet. 39. *Itaque quia animo animaque miscemur, nihil de rei communicatione dubitamus: omnia indisereta sunt apud nos, praeter uxores, in hoc solo consortium sumimus.*

§. II.

Secunda nota vera Ecclesiae, Sanctitas.

Christi Ecclesiam sanctam esse docet Scriptura varijs locis: nam Cantic. 4. de Sponsa Christi, quae est Ecclesia, sic dicitur: *Qua est ista quae progreditur, quasi aurora conjurgens, pulchra ut luna, electa ut Sol?* Ad Ephes. 5. *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret.* Ad Titum 2. *Dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Ad Roman. 1. *Omnibus qui Roma sunt vocatis sanctis*, hoc est ad sanctitatem colendam, quam in baptismo professi sunt. Denique 1. Petri 2. Christiani appellantur *Genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta.*

Hae verò sanctitatis Ecclesiae consistit primò in puritate fidei, seu immunitate ab omni errore in doctrina quam proficitur; & ea de causa Apostolus ad Roman. 1. fideles appellat sanctos, secundum expositionem Chrysostomi in hac verba, *vocatis sanctis*. Similiter Augustinus in Psal. 85. ait quemlibet fidelem dicere posse: *Quoniam sanctus sum*; quod certè de sanctitate fidei tantum potest intelligi, cum constet quamplurimos fidelium carere sanctitate morum. Secundò consistit in sanctitate vitae, quae praediti sunt qui se illius doctrinae conformant: Ecclesia namque à licentia peccandi avertit, & ad probitatem motum, vitaeque sanctitatem impellit, ad illamque multum re ipsa promoveret. Tertiò Ecclesia est sancta, quia tota est divino cultui consecrata, ejusque sacramenta, instituta, ritus, & caeremoniae, sanctitatem undequaque redolent; & quia amor charitatis est veluti lex Salica Christianismi, de qua dicitur Psal. 18. *Lex Domini immaculata*: id est lex charitatis dicitur lex Domini, non solum quia illam inscribit cordibus nostris, sed etiam, quia ex illa vivit & agit, ut elegantissimè prosequitur D. Bernardus Epistolà ad Carthusianos.

thufianos. Denique Ecclesia est sancta, quia sanguine agni tincta & respersa: sanctum enim, juxta Isidorum lib. 10. Etymol. dicitur quasi *sanguine tinctum*; unde ubi 1. Petri 2. Populus Christianus vocatur *Gens sancta, populus acquisitionis*, Glossa dicit, *populus Christi sanguine respersus & redemptus*.

§. III.

Tertia nota vera Ecclesia, quod sit Catholica.

36. **V**eram Christi Ecclesiam esse Catholicam, ita certum est, ut non solum à suis, verum etiam ab omnibus inimicis & impugnatoribus ejus Catholica nominetur, inquit Augustinus lib. de vera relig. cap. 7. Unde idem S. Doctor lib. contra Epist. fundamenti cap. 4. Tene me in Ecclesia ipsum Catholica nomen, quod non sine causa inter tam multas hereses sic ista Ecclesia obtinuit, ut cum omnes Hæretici se Catholicos dici velint, quærent tamen peregrino alicui, ubi ad Ecclesiam Catholicam conveniatur, nullus Hæreticorum basilicam suam, vel domum audeat ostendere.

37. Porro multipliciter vera Ecclesia dicitur Catholica: Primò ratione locorum, cum sit per totum orbem diffusa, neque unius regni aut provincie terminis, adinstar hæreticorum cœtum, definita; nam καθολικὴ græcè appellatur, quod per totum orbem diffunditur, ut ait Augustinus Epist. 170. ad Severinum. Unde idem S. Doctor in libro de unitate Ecclesie contra Donatistas, contendentes hanc ubique locorum diffusionem veræ Ecclesie non convenire, sic loquitur: *Singule hereses in multis gentibus, ubi Catholica Ecclesia est, non inveniuntur: hac autem que ubique est, etiam ubi illa non sunt inveniuntur*. Item lib. 4. de Symbolo cap. 10. dicit: *Ecclesia totum mundum possidet, & quacunque congregatio cujuslibet heresis in angulis sedet*. Et alibi comparat congregationes hæreticorum farmentis præcis, quæ ubi cadunt cum præscinduntur, ibi manent; cum cætus ille, qui est vera Ecclesia, tanquam vitis vivat, & ubique palmites suos extendat. Secundo vera Ecclesia, Catholica dicitur, ratione temporum: vera enim Ecclesia semper fuit, & semper erit; aliæ verò sectæ post eam inciperunt, idèque quotidie mutantur, sensimque intereunt. Tertiò ratione personarum: omnes enim indifferenter vocat & complectitur, si salutem consequi velint, & obedire Evangelio: Barbaros & Græcos, Judæos & Gentiles, nobiles & ignobiles, reges & subditos. Tandem dicitur Catholica & universalis ex parte doctrinæ fidei, quæ universaliter est vera, & continet omnia ad cognitionem & bonos mores necessaria, omnem docet virtutem, & omne prohibet peccatum. De quo videri potest Cardinalis Turrecremata lib. 1. Summæ cap. 13.

§. IV.

Quarta nota vera Ecclesia, quod sit Apostolica.

38. **E**X triplici capite vera Ecclesia dicitur Apostolica: Primò quia à Christo, qui ad Hebr. 5. appellatur *Pontifex & Apostolus confessionis nostræ*, fundata & instituta est. Secundo quia superædificata est super fundamentum Apostolorum, ut dicitur ad Ephes. 2. Unde Cyrillus Alexandrinus exponens verba illa Prophetæ, *fundamenta ejus in montibus sanctis*, dicit montes illos san-

Tom. IV.

Actos esse Apostolos, in quibus jacta sunt Evangelicæ veritatis fundamenta: montes revera sacros, in quibus lucidissimum veritatis candelabrum non potest abscondi: revera montes, ob doctrinæ eorum altitudinem, excellentiam, & firmitatem; verè montes, qui primos orientis Evangelicæ facis radios excipere meruerunt, à quibus totus mundus illuminatus est. Hi etiam sunt purissimi & plenissimi Christianæ doctrinæ fontes, de quibus Regius Vates spiritu prophetico dicebat: *Benedicite Domino de fontibus Israël*. Ubi Ambrosius: *Dicendi sunt Apostoli fontes, quia veluti fontes purissimi, gratia predicationis exuberant*. Cui concinit Cyprianus Epist. 74. *Si canalis aquam ducens (inquit) qui copiose prius & largiter profluebat, subito deficiat, nonne ad fontem pergitur, ut illic defectionis ratio noscatur? Ita si in aliquo mutaveris veritas, ad originem Evangelicam, & traditionem Apostolicam revertamur*. Quem Cypriani locum cum legisset Augustinus, sic ei subscribit lib. 5. de Baptismo cap. 26. *Quod nos admonet Cyprianus, ut ad fontem recurramus, id est ad Apostolorum traditionem, & inde canalem in nostra tempora dirigamus, optimum est, & sine dubitatione faciendum*. Hi sonore Evangelicæ veritatis tubæ, hi celeberrimi Divinitatis præcones, quorum sonus exiit in omnes terre partes, quorum predicatio ubique Deum intonat.

C Tertiò vera Ecclesia denominatur Apostolica, quia in ea legitima Episcoporum (qui sunt viri Apostolici) successio ad hæc nostra tempora inviolabiliter deducta, viget & conservatur: facile enim est à Clemente I. qui nunc feliciter Ecclesiam regit, usque ad Linum, Clementem, Petrum, tandemque ad Christum, gradum facere. Quam Episcoporum successionem tanti fecit Augustinus cap. 4. Epistolæ contra fundamentum, ut dixerit se in Ecclesia per eam potissimum retineri; & meritò, sic enim olim expressè istud à Davide pronuntiatum fuerat: *Stantes erant pedes nostri in atris tuis Jerusalem*: Illic enim ascenderunt Tribus Tribus Domini, testimonium Israël ad confitendum nomini Domini; & à Salomone Cantic. 1. cum Sponsæ, ubi Sponsus degeret percontanti, respondet: *Si ignoras te & pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum, & pascere hædos tuos juxta tabernacula pastorum*, eorum nempe, per quorum seriem & successionem, nusquam interruptam, ad lectulum Christi Sponsi, id est ad passionem & mortem ejus, possumus devenire. Unde ex hac perpetua Episcoporum successione argumentantur sæpius SS. Patres contra Hæreticos, præsertim Tertullianus libro de præscript. cap. 32. *Edans ergo (inquit) origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum: ita persuccessiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverint, habuerit authorem & antecessorem? Hoc enim modo Ecclesia Apostolica census suos deseruit: sicut Smyrænorum Ecclesia habens Polycarpum, à Joanne collocatum refert; sicut Romanorum (Ecclesia) Clementem à Petro ordinatum edit*.

E Ex his facile possunt demonstrari alia duo, quæ initio hujus articuli proposuimus, nimirum quatuor veræ Ecclesie notas, jam explicatas, Romanæ quidem Ecclesie, non verò Lutheranorum & Calvinistarum sectæ convenire. Primum patet ex dictis: Ecclesia enim Romana est una om-

LI

nibus modis suprà enumeratis, præsertim ratione unius ejusdemque capitis visibilis, nempe Pontificis Romæ sedentis, qui per totam Ecclesiam supremus omnium fidelium pastor agnoscitur. Est etiam sancta tribus modis suprà explicatis, nempe sanctitate fidei, morum, & consecrationis divino cultui. Similiter Catholica est: quia ex urbe Roma diffusa est per totum mundum; nec solum in omnibus partibus terræ antiqui orbis, in Italia, Gallia, Hispania, Germania, Anglia, Polonia, Bohemia, Hungaria, Græcia, Syria, Æthiopia, sed etiam in omnibus quatuor partibus novi orbis, ad Orientem in Indiis, ad Occidentem in America, ad Septentrionem in Japonia, ad Meridiem in Brasilia, & exteriorem partem Africæ, sunt qui doctrinam fidei nostræ in dies recipiunt, & profitentur. Unde merito dixit Leo Papa, sermone de natali Petri & Pauli, Romanam alloquens: *Quamvis imperij tui fines terrarumque bello præuleris, minus tamen est quod tibi bellicus labor subdidit, quam quod pax Christiana subjecit.* Et Prosper in carmine:

*Sedes Roma Petri, quæ Pastoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.*

Denique Apostolica est: quia à D. Petro, Apostolorum Principe, fundata est, ejusque sanguine purpurata; & in eadem fide quam ipse annuntiavit, inviolata, & sine ulla suorum Pontificum interruptione, perseveravit. Unde Lucius I. Papa & Martyr in Epistola ad Episcopos Hispaniæ & Galliæ: *Ecclesia Romana Apostolica est, & mater omnium Ecclesiarum, quæ à tramite Apostolice traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis depravata novitatibus succubuit, secundum ipsius Domini pollicitationem.* Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Similia habet Felix I. Papa & Martyr, in Epistola ad Benignum.

41. Quod verò quatuor notæ prædictæ desint Hæreticorum hujus temporis sectæ, non minus evidens est. In primis enim quantum ad unitatem, manifestum est eam in tali secta non reperiri, cum nullum agnoscat caput visibile, quod sit interpres infallibilis fidei, & cujus sententiæ necessario adherendum sit, sed pro suprema fidei regula summat internam, ut sibi videtur, persuasionem Spiritus Sancti, id est privatum cujusque spiritum, quo Scripturæ divinæ veritatem quoad litteram & sensum se cognoscere profiteretur; quod non est firmum unionis in fide principium, sed fecundum discordiarum & hæreseon seminarium, ut rectè annotavit Cyprianus lib. 4. Epist. 9. dicens: *Non aliunde hæreses oborta sunt, nata schismata, quam inde quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus iudex, vice Christi cogitatur.* Idem observavit Tertullianus lib. de præscript. cap. 42. *Mentior (inquit) si non etiam à regulis suis variant inter se (Hæretici) dum unusquisque proinde arbitrio suo modulatur quæ accipit, quemadmodum de suo arbitrio composuit ille qui tradidit. Agnoscit naturam suam, & originis suæ morem, profectus rei.* Idem licuit Valentinianis quod Valentino; idem Marcionitis quod Marcioni, de arbitrio suo fidem innovare. Denique penitus inspectæ hæreses omnes, in multis cum Authoribus suis dissidentesprehenduntur. Hoc experientiâ compertum in Hæreticis hujus temporis, qui Lutheranam hæresim in centum & am-

A plius Sectas diversas distaxerunt; & qui aliud hodie, & aliud cras credunt, ut de suis Witembergenfibus dicebat Georgius Saxonie dux.

Deinde sanctitas, tam quoad intellectum, quam quoad voluntatem, deest hujusmodi Hæreticorum sectæ: eorum enim doctrina multa continet dogmata apertè falsa & erronea, putà Dei mandata esse impossibilia, etiam cum Dei gratia; homines solà fide justificari, & peccata quælibet habentibus fidem non imputari, nec quidquid ipsi faciant, posse unquam fidem perdere; neminem mereri bonis operibus factis cum Dei gratia, neque habere liberum arbitrium ad bene operandum. Omitto horrendas Calvini blasphemias, asserentis Deum esse auctorem peccati, non solum quoad entitatem, sed etiam quoad malitiam & deformitatem (ut §. præcedenti ex Andrea Duvallo Doctore Sorbonico retulimus) illumque cogere, necessitate, & ad malè agendum impellere, & quoddam suà merà voluntate creasse ut damnaret. Illi etiam omnia opera laboriosa & satisfactoria, quibus à peccatis deterremur & avocamur, damnant. Inter cætera Confessionis sacramentum aiunt esse inventum humanum, carnificinam conscientiarum, & meram superstitionem. Denique omnia quæ austeritatem aliquam & carnis macerationem sapiunt, respuunt, ut abstinentiâ à carnibus, statutis anni temporibus, jejunium quadragesimale, cælibatum Sacerdotum; vinculi conjugal, saltem in causa diversitatis fidei, dissolutionem astruunt, & fideles per mortem Christi ita esse liberos factos volunt, ut nullâ lege, sive Ecclesiasticâ, sive Politicâ, in foro conscientia teneantur. Ex qua doctrina tam laxa, & tam latè ad liberè & impunè peccandum parente, pullulant innumera flagitiorum genera: Gallos enim, antea Regi suo obsequentiissimos, in rebelles & seditiosos mutavit; Monachos cum rigore maximo antea viventes, ad laxum vivendi genus traduxit; continentes, mulierosos reddidit; & Moniales, voto Deo mancipatas, ad sacrilegas nuptias induxit. De-

C mum (inquit Dubravius) Lutherus brevi temporis spatio, totum illum terræ angulum in quo morabatur, fidefragis, perjuris, adulteris, incestuosis, & sacrilegis replevit. Cujus pessimæ mutationis illustre testimonium reddit legatio civium Norimbergensium ad Carolum V. Imperatorem, qui cum, sublatâ confessione auriculari, viderent omnia flagitia & scelera nusquam hæcenus auditis redundare, libellum supplicem Imperatori obtulerunt, ut suâ autoritate Cæsareâ confessionem illam observandam ediceret. Sed hæc petitio risu à Catholicis excepta, ab Imperatore rejecta est, & prudenter: nam ut optimè inquit Dominicus Sotus, qui tunc erat à Confessionibus Imperatori, & cujus justis prudentisque consilij pars magna fuit, si secreta confessio peccatorum occultorum, secundum hæreticos, divinâ lege non obliget, quo pacto solâ lege Cæsareâ obligabit? humanæ enim leges tantum de rebus exterioribus instituuntur, & ad interiora non valent se extendere. Ex quibus intelliges, veram esse auream illam Augustini sententiam: *Non ex aliis hominibus fiunt hæretici, quam ex iis qui si in Ecclesia permanissent, propter vitæ turpitudinem nihilominus perissent.*

E Tertiò quod Lutheranorum & Calvinistarum sectæ, nomen Catholica, seu universalis, convenire nequeat, manifestum est: cum eorum doctrina in Asiam, Africam, Egyptum, aut Græ-

46

Lib. 33.

historia

Babe-

mica.

Lib. de

veritate

legum

cap. 8.

43.

44. ciam, & multò minùs ad novi orbis partes nondum pervenerit, sicut fides Romanæ Ecclesiæ; neque illi sperare possint (quidquid dicant) suam sectam aliquando occupaturam esse totum orbem. Cum enim Ecclesiæ, ut fatentur, jam senue-rit, si eorum congregatio vera est Ecclesiæ, quomodo in senectute cresceret, quæ in sua adolescentia & juventute tam parùm crevit? Imò, quod observatione dignissimum est, sicut à nulla unquam secta, legis Christi fides apud ulla gentes fuisse plantata legitur; ita nulla unquam gens Christianam complexa est fidem, nisi eorum operâ, qui cum Ecclesiæ Romana communionem in fide habuerunt. Nec mirum: *Negotium enim* (inquit Tertullianus) *est hæreticis, non Ethnicos convertendi, sed nostros evertendi: hanc magis gloriam capiant, si stantibus ruinam, quàm si jacentibus elevationem operentur.*

Denique quod eadem secta non possit dici Apostolica, non minùs evidens est, quia Lutherani & Calvinistæ suam successionem ab Apostolis ad seipso, sine ulla interruptione, ostendere nequeunt; ut ab omnibus Patribus fuit jugiter Hæreticis exprobratum, præsertim verò a Tertulliano libro de præscriptionibus: *Edant* (inquit) *origines Episcoporum suorum, ab initio & per aetates decurrentium; scilicet enim Ecclesiæ Catholicae & Apostolicæ census suos deferunt.* Ideoque contra sui temporis hæreticos concludit his verbis, suprà relatis: *Quâ licentiâ, Appelles, sylvam meam cedis? Quâ auctoritate, Marcion, limitem meum commoves? Quâ potestate, Valentine, fontes meos disturbas? Mei sunt, jure priori possideo.* Quæ certè, mutatis nominibus, Luthero, Calvino, Zuinglio appositè conveniunt.

Ex his ergo liquet, quatuor veræ Ecclesiæ notas & perfectiones, soli Romanæ Ecclesiæ competere, proindeque eam tantùm veram fidem, & doctrinam, ac religionem possidere. Unde Hieronymus Epist. 57. ad Damasum: *Ego nullum primum nisi Christum sequens, Beatitudini tue, id est Cathedræ Petri, communionem confocior.* Super illam Petram edificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, prophanus est. Si quis in Arca Noë non fuerit, peribit, regnante diluvio. Et paulò post: *Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum, quicumque tecum non colligit, spargit.* Hoc est, qui Christi non est, Antichristi est. Et Epist. 58. ad eundem: *Hinc præsidis fulta mundi Arrianarabies fremit, hinc in tres partes scissa Ecclesiæ, ad se rapere me festinat &c.* Ego interim clamo, si quis Cathedræ Petri jungitur, meus est. Concludamus igitur hanc disputationem cum Augustino, & cum S. illo Doctore dicamus: *Amemus Dominum Deum nostrum, amemus Ecclesiam ejus: illum sicut Patrem, illam sicut matrem: illum sicut Dominum, hanc sicut ancillam, quia filij ancilla ipsius sumus.*

Agunt hic aliqui de partibus seu membris Ecclesiæ, & quærunt, an homines in statu peccati vel infidelitatis existentes, membra Ecclesiæ dici possint? Sed de hoc commodiùs agemus in Tractatu de Incarnatione disp. 14. ubi de Christo ut Ecclesiæ capite disseremus, & utrum sit actu caput hominum in statu peccati vel infidelitatis existentium, art. 2. resolvemus. Unde ad hunc locum Lectorem remittimus.

DISPUTATIO IV.

De Summo Pontifice.

Absolutà disputatione de Ecclesiæ, agendum est de Romano Pontifice, qui est caput ipsius visibile, & demonstrandum primò, esse veram ac vivam fidei regulam, subindeque in proponendis & definiendis rebus fidei errare non posse. Alias postea quæ de illo agitari solent quæstiones, eà quæ poterimus brevitate & perspicuitate resolvemus.

ARTICULVS PRIMVS.

Utrum in Ecclesiæ Dei, sit regula viva & loquens, quæ res fidei cum infallibili auctoritate proponat, eaque sit Romanus Pontifex, & legitimus Petri successor?

Hæretici nostri temporis existimant, Scripturam Sacram, non esse regulam quæ res fidei cum infallibili auctoritate credendas proponat, sed unumquemque interno Spiritus Sancti ductu ac lumine, ex Scripturis cognoscere, quæ ad ipsius salutem necessaria sunt. Brentius tamen apud Bellarminum libro 3. de verbo Dei cap. 3. hoc discrimen inter Principem sæcularem & privatam personam constituit, quod Princeps habeat publicam potestatem judicandi de rebus ad fidem & religionem pertinentibus, privatæ verò personæ interno Spiritus Sancti lumine, ea duntaxat ex Scripturis noscere possint, quæ ad suam spectant salutem. Idem sentiunt Angli hæretici, qui similiter contendunt, Reges temporales esse supremos Judices controversiarum fidei, & apud illos supremam potestatem non solum temporalem, sed etiam spirituales residere. Catholici verò omnes unanimiter docent, præter Scripturas Canonicas, & traditiones, dari regulam vivam, quæ sit infallibilis auctoritatis in proponendis definiendisque rebus fidei, quam omnes sequi tenentur; talemque regulam dicunt esse Summum Pontificem, ex cathedra loquentem: quamvis gravis inter illos sit disceptatio & controversia, in explicando quid sit Pontificem ex cathedra loqui: aliqui enim existimant, Pontificem solum loqui ex cathedra, quando præest Concilio Generali; alij verò contendunt, illum loqui ex cathedra, quotiescumque sive in Concilio, sive extra Concilium, ut Pastor universalis, aliquid authenticè proponit toti Ecclesiæ, tanquam credendum de fide divina. Verùm ab hac celebri difficultate & controversia, quæ tot rumbres in Gallia excitavit, abstrahemus in præsentia, solumque contra hujus temporis hæreticos demonstrare conabimur, dari in Ecclesiæ Dei, præter Scripturam & Traditionem, quæ sunt regulæ mutæ & mortuæ, regulam aliquam vivam & loquentem, nimirum Romanum Pontificem, & legitimum Petri successorem, ut ex cathedra loquentem, & fidei controversias definiens, præscindendo ab hoc quod illas vel intra vel extra Concilium definiat.